

# DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT VERBODENDE WIKKELING VAN  
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERNIEUWT JS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr H. Bergema, Karoën; Dr F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogendijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gilhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. van Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Amersfoort; A. Janse, Biggekerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Poerworedjo; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkenaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkenaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meina, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; Dr A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswert; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Drs H. Smilde, Groningen; Drs H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; Dr Stroom, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:  
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloedijk 101, Kampen.

Drukkers-Uitgevers:  
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.  
Tel. No. 58. — Postrekening No. 36000.

Abonnement: f2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.  
Voor 't Buitenland f7.50 en voor Ned-Indië f6.— per jaar.  
Advertentiën: 25 ct. per regel. — Losse nummers f0.15.

## AAN ONZE ABONNÉS.

Tot onze blijdschap mogen wij melden, dat als medewerker voor de rubriek „Zending”, zulks in plaats van wijlen Dr J. D. Wielenga, is toegetreden Dr H. Bergema. Red.

INHOUD: Hoofdartikel: Geloof en Openbaring, IV. — Uit de Schrift: Tegen den Heere en Zijn Gezalfde. (Hand. 4:24-28). — Kerkelijk leven: Coccejaansche opvattingen in „De Heraut” af te wijzen. De zelfstandigheid der plaatselijke kerk. II. Het rapport der Chr. Geref. Kerk inzake het antwoord aan de Synode der Geref. Kerken, V. Een nieuwe methode voor het opwekken der belangstelling in het kerkelijk leven. Vereniging tot verspreiding der H. Schrift. — Pop. wetensch. schetsen: Over „isolament” en nog wat. — Vrouwenvragen: Tusschen Pro en Contra. — Uit de historie: Dr A. Kuyper Sr. over de bevoegdheid der meerdere vergaderingen, V. — Zending en evangelisatie: Dr H. Bergema. — Uit de buitenl. kerken: De Synode in Amerika wederom in zitting, III. — Stemmen uit onze kerken. — Perschoonw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

## HOOFDARTIKEL

### Geloof en Openbaring.

Dr G. J. Heering, Geloof en Openbaring, I en II. (Van Loghum Slaterus, Arnhem. 1935 en 1937.)

#### IV.

Tenslotte is ook Heering modern, zoo merkten we aan het eind van het derde artikel op. We vergeeten bij deze uitspraak niet, dat er vele verschillen zijn met het oud-modernisme, maar het blijft modernisme, zij het dan ook in verrassend nieuwen vorm.

Om dat aan te toonen, willen wij bij verschillende fragmenten in zijn werk wat nader stilstaan. Natuurlijk kunnen wij er niet aan denken, alle bezwaren, die wij tegen deze beide boeken hebben, naar voren te brengen. We kunnen ons niet veroorlooven, om enkele voorbeelden te noemen, onze bezwaren naar voren te brengen tegen het eerste gedeelte van zijn eerste boek, waarin hij inleidende opmerkingen maakt over het dogma in het algemeen. We kunnen ons, om er iets van te zeggen, niet vinden in zijn uitspraak, dat het Christendom in zijn belijden van geloofswaarden „symbolisch spreekt, d.w.z. als representatief en als praesens, als niet-ident maar toch innig verwant, ja, wezenséén, tusschen houdend tusschen „dit is” en „dit stelt voor”, doch dichter bij het eerste.”<sup>1)</sup>

Wij voor ons gelooven, dat, al mag het waar zijn, dat het dogma niet adequaat is met de Goddelijke waarheid, toch inderdaad wij in het dogma met waarheid te doen hebben, dat het werkelijk zoo is, als het dogma het zegt, tenzij natuurlijk uit de Schrift mocht aangetoond worden, dat we de Schrift in dit opzicht op verkeerde wijze in ons belijden tot uitdrukking gebracht hebben. Wij hebben ook groote bezwaren tegen zijn definitie van dogmatiek, tegen zijn verwerping van de pogingen eenheid in de dogmatiek te brengen, we hebben ook groote bezwaren tegen het feit, dat het in zijn boek absoluut niet tot zijn recht komt, dat de kerk een zeer zwaren strijd gehad heeft om de haar toevertrouwde boodschap te bewaren en over te leveren en veilig te stellen, we kunnen ons niet vinden in zijn beschouwingen over Paulus — hij meent, dat hij bij Paulus twee gedachtenstroomingen kan opmerken, een juridische — de verzoening komt tot stand door Christus' werk, dat ons toegerekend wordt — en een mystische — de verzoening komt tot stand krachtens onze eenheid met Christus, — we hebben zeer ingrijpende bezwaren tegen zijn opvatting van den

zondeva, die maar een metafysisch gebeuren zou zijn, tegen zijn opvatting van de opstanding en hemelvaart en wederkomst van Christus, die hij niet realistisch, maar reëel wil opvatten, en we stemmen volkomen in met een opmerking van Prof. Berkelbach van der Sprenkel, die in het Algemeen Weekblad heeft opgemerkt, dat er een zeker verglijden der begrippen bij hem duidelijk is: „Bij oogenblikken is de schrijver radicaal, maar dikwijls spoedig daarop, is het of hij van zijn eigen striktheid schrikt”, en zoo kunnen we voortgaan met onze bezwaren. Maar het zal wel beter zijn, om in plaats van even bij vele bezwaren stil te staan, enkele fragmenten wat nader te behandelen, dezelfde methode, die Dr Berkouwer in het „Calvinistisch Weekblad” heeft toegepast.

Dan willen wij met Dr Berkouwer eerst letten op een der merkwaardigste onderdeelen van Heerings Dogmatiek en wel zijn critiek op Roessingh.

Roessingh was bij al zijn critiek op 't Vrijzinnig Protestantisme vrijzinnig, en dat wilde hij blijven. Waarom? Omdat hij de autonomie („zelfwettelijkheid”) des geestes niet wilde prijsgeven, en die autonomie des geestes was voor hem het blijvende kenmerk der moderne theologie. „Wat de moderne theologen van ouds, en ook nu nog samen bond, zoo verklaarde hij ter vergadering der Moderne Theologen, was, behalve hun openheid voor de moderne cultuur en hun worstelen met het probleem Christendom en cultuur, hun „vrije theologie”, waaronder hij verstond: hun vrije, kritische houding tegenover bijbel en traditie, hun verwerping van elk uitwendig geloofsgezag.”<sup>2)</sup>

Zeker, het was Roessinghs wil en pogen zich aan te sluiten bij evangelische en christelijke traditie, maar hij weigerde den grond voor een normatieve geloofsleer te vinden in de historische gegevens van Schrift, traditie of kerk. Maar „er is maar één weg, die ons begin kan zijn: het indalen in eigen geest om te zoeken, wat meer dan eigen geest is.” Hij weet het, dat dat onvermijdelijk ten gevolge moet hebben, dat er veel versplintering zal zijn — „er is eigenlijk iets tragisch in het volkomen versplinterd zijn der moderne theologie, dat bij velen onvermijdelijk afglijdt naar agnosticisme en skepsis” — maar dat is toch de eenige weg, ook al komen er dan tien dogmatieken. Autonomie des geestes, de geest des menschen zal zelf beslissen, wat waarheid is.

Hoe oordeelt Heering nu hierover? Zet zijn critiek hierbij in? Absoluut niet, hij gaat hierin volkomen met Roessingh mede. „De weg der orthodoxie blijft ook voor Heering een doolweg. We kunnen het ons zoo voorstellen: Heering wandelt eerst een eind met Roessingh mede en op dien weg (der autonomie) ontstaat dan na eenigen tijd een discussie over de vraag, hoe ze nu verder zullen gaan.

Heering spreekt het uit, dat tot de tragiek van Roessingh behoorde, dat hij niet loskwam van het individualisme. Wel ziet Roessingh in de veelheid der Protestant en in de veelheid der persoonlijke meeningen een gevaar, maar daarin ligt ook „onze glorie”. Heering teekent hier protest aan. Hij ziet als oorzaak van Roessinghs individualisme, dat hij zijn verlangen naar het vaste niet in verbinding gebracht heeft met de waarheid, die het Christelijk geloof in het Evangelie aanschouwt. Hij wil boven Roessingh uit heenwijzen naar het objectieve in het evangelie. Want alleen dan, als ons geloof op de openbaring gericht is, dan ontkomt het aan de verenkering en de vereenzaming.” (Berkouwer).

We zien, dat deze critiek van Heering niet principieel is. Trouwens, het aanhalen van een zin van Heering doet het nog duidelijker zien. Roessingh had gezegd, dat er maar één weg is, die

## We zijn er nog lang niet! (VII.)

Gelijk tot ons genoegen onlangs ook door Dr Bavinck in de Bazuin werd opgemerkt, verheert onze Gereformeerde theologie nog in hopeloze achterlijkheid; en wat dit zoo dubbel pijnlijk maakt is, dat onze jongere geleerden zich schier wisthoudend op kerkhistorische studie of kerkhistorische biografie werpen. We hebben dan nu een Encyclopaedie en Dr Bavinck's Dogmatiek nodert haar voltooiing, maar voor het overige ligt heel het veld nog braak, en gaat schier aller kracht in biografie en kerkrechtelijke detailpunten op.

Nu onderschatten we deze historische studien niet. Veelmeer zijn ze voor een historisch beginzel, dat een nimmer ontwaakende zoek, broodnodig. We zoeken weer aansluiting voor het bestaande aan ons verleden. Dat verleden was vergeten. Verder dan Brakel, o March en Smijlegelt ging men niet terug. Ook stonden we voor een historische verzuim die noodzakelijk correctie eischte. En bovendien viel nog heel wat te onderzoeken, dat onder het stof begraven lag.

Maar ieder voelt toch, hoe een goed deel van deze studie, wel niet even goed, maar toch op voorhands bruikbare wijze, ook door anderen kan geleverd worden en geleverd is....

Kerkhistorische studie is slechts het zich wapenen voor den strijd en het formuleren van zijn sprake. Zal ons woord weer invloed krijgen op het gemeene terrein des levens, dan moet men de tegenstellingen onder de oogen zien, op dit gebied positie nemen, en, na aanvankelijke verdediging, overgaan tot den aanval.

Dr A. KUYPER,  
„De Heraut”, No. 1158, 4 Maart 1900.

ons begin kan zijn, het indalen in eigen geest om te zoeken, wat meer is dan eigen geest. Heering meent, dat deze zin als volgt herzien moet worden: „En dan zijn er twee wegen, die van den aanvang af beide moeten worden bewandeld om tot het doel te geraken: het indalen in eigen geest en het doordringen in den geest en in de boodschap des bijbels, om aldus te vinden, wat meer is dan eigen geest. Het is de weg der zelfkennis en die der kennis van het Evangelie.”<sup>3)</sup>

Maar, zoo zal men vragen, is hier bij Heering dan niet een gansch andere tweede weg, dien we bij Roessingh niet zoo vinden, althans niet in de aangehaalde zinnen? Heeft Heering ook niet den weg van het Evangelie?

Ons antwoord is, dat dat wel zoo lijkt. Echter het is maar schijn. Tenslotte heeft ook Heering maar één weg, de weg van de autonomie des geloofs. Immers, wie maakt ons duidelijk, wat het Evangelie inhoudt? Alleen de autonomie des geloofs. Wat zegt ons, wat het Evangelie is? Alleen de autonomie des geloofs. Waardoor weten wij, dat er ergens openbaring Gods is, mededeeling van den Andere? De autonomie des geloofs. Alleen door de autonomie des geloofs hebben we zekerheid, dat er openbaring is en alleen door de autonomie des geloofs hebben we het inzicht, wat openbaring is, ja of neen.

Hier staat Heering zoo ver als maar mogelijk is af van de Gereformeerde belijdenis. „Wij gelooven, dat God Zich door twee middelen openbaart en wel door de natuur en door de Schriftuur en wij belijden, dat die Schriftuur niet is gezond, noch voortgebracht door den wil des menschen, maar de heilige menschen Gods, van den Heiligen Geest gedreven zijnde, hebben haar gesproken. Alle deze boeken ontvangen wij daarom voor heilig en canoniek en wij gelooven zonder eenige twijfeling al wat daarin begrepen is.”

In deze belijdenis ligt allereerst opgesloten, we bepalen ons tot de hoofdpunten, dat, om met mijn hooggeschatten leermeester Prof. Honig, te spreken, de revelatie buiten den mensch omgaat. God openbaart Zich in de natuur en in de Schriftuur en die openbaring is er, al zou niemand haar als openbaring Gods aanvaarden. Maar Heering spreekt gansch anders. Heering verbindt de openbaring heel sterk aan ons.

Openbaring is voor hem tevens een gebeuren in den mensch. Daarom kan hij spreken van

1) I. pag. 23 en 24.

2) I. pag. 231.

3) I. pag. 267.